

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 279

van **KOEN VAN DEN HEUVEL**

datum: 21 februari 2024

aan **JO BROUNS**

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Opleidingsaanbod VDAB - Impact technologische trends

Deze vraag geldt in opvolging van mijn schriftelijke vraag nr. 568 van 8 mei 2017 aan toenmalig minister Philippe Muyters.

Het Wereld Economisch Forum (WEF) heeft in 2020 geconcludeerd dat artificiële intelligentie (AI) wereldwijd ruim 85 miljoen jobs zou kosten maar tegelijk ook 97 miljoen nieuwe jobs zou creëren. De nieuwe jobs bevinden zich voornamelijk in de domeinen big data, digitale marketing en informatiebeveiliging.

Het staat vast dat de komst van AI en andere technologische nieuwigheden een impact zullen hebben op onze economie en arbeidsmarkt. Het zal uitdagingen met zich meebrengen maar tegelijk ook heel wat opportuniteiten. VDAB biedt meer dan 1000 opleidingen en workshops aan voor werkzoekenden, werknemers en werkgevers. Ongetwijfeld heeft de technologische vooruitgang ook een impact op de opleidingen die VDAB aanbiedt.

1. Wordt er binnen VDAB strategisch nagedacht over de impact van nieuwe technologische trends zoals automatisering, robotisering, zelfrijdende voertuigen, AI, ... op het beleid en aanbod van VDAB?

Zo ja, kan de minister de strategische analyses bezorgen die daarover bestaan? Wat zijn de voornaamste concrete conclusies?

Zo niet, waarom gebeurt het niet?

2. Zijn er VDAB-opleidingen die de voorbije vijf jaar niet meer zijn aangeboden? Zijn er opleidingen die de komende jaren dreigen te verdwijnen omwille van de technologische trends?
3. Zijn er de voorbije vijf jaar nieuwe VDAB-opleidingen in het leven geroepen om tegemoet te komen aan de technologische vooruitgang? Zijn er plannen om de komende periode nieuwe opleidingen toe te voegen?
4. Zijn er al bestaande opleidingen aangepast om tegemoet te komen aan de technische nieuwigheden? Zo ja, welke opleidingen, en in welk opzicht werden die opleidingen aangepast?

ANTWOORD

op vraag nr. 279 van 21 februari 2024

van **KOEN VAN DEN HEUVEL**

1. VDAB is een voorbeeld voor wat betreft de inzet van AI. Ze volgen daarenboven op strategisch en tactisch-operationeel niveau de impact van technologische evoluties op de arbeidsmarkt en de daarop gevraagde profielen op via:

a) AI Center of Excellence

In 2016 heeft VDAB een innovatielabo opgericht met als doel te experimenteren met nieuwe technologische trends en dit om VDAB en haar dienstverlening te verbeteren en te versterken. De focus lag hierbij voornamelijk op het benutten van data en het extraheren van inzichten uit deze data door middel van Artificiële Intelligentie.

Dit innovatielabo is uitgegroeid tot een matuur AI Center of Excellence van meer dan 30 experten (data scientists, data engineers, MLOps engineers, architecten, AI translators en business experten). Dit Center of Excellence heeft reeds verschillende AI oplossingen in productie geplaatst en dit ter verbetering en versterking van de drie kerntaken van VDAB, namelijk het ondersteunen van de burger bij het optimaliseren van zijn/haar carrière, het ondersteunen van de werkgever bij het invullen van zijn vacatures en het ondersteunen van burger en bemiddelaar in het kader van opleidingen.

Daarnaast zet VDAB ook heel sterk in op het ondersteunen van de bemiddelaar in zijn/haar dagdagelijkse taken. Dit door

- Extraheren van inzichten uit data
- (Semi-)automatisatie van bepaalde taken zodat de bemiddelaar zich kan concentreren op zijn/haar kerntaken, namelijk het ondersteunen van zijn/haar klanten

Ook is VDAB volop bezig met het experimenteren rond de mogelijkheden van generatieve AI en het onderzoeken hoe deze technologie VDAB en de medewerkers van VDAB kan versterken. Binnen dit kader wordt er momenteel een "GenAI Efficiency Factory" opgericht met als doel bestaande generatieve AI toepassingen op een veilige manier binnen de processen van VDAB te integreren. Dit om de efficiëntie van de organisatie en haar klanten te verhogen.

Omdat aan het gebruik van data en Artificiële Intelligentie ook risico's verbonden zijn, heeft VDAB in 2022 een Ethische Raad opgericht om VDAB te adviseren met betrekking tot het gebruik van data en AI en dit vanuit een ethisch perspectief. Deze Ethische Raad is een onafhankelijk adviesorgaan met betrekking tot het gebruik van Artificiële Intelligentie, profilering en automatische besluitvorming. De Ethische Raad bestaat vandaag uit 3 interne experten en 5 externe experten. De interne experten zijn aanwezig om inzichten te geven in de missie, ambitie en uitdagingen van VDAB. Voor de externe experten is er gekozen om verschillende expertisedomeinen op te nemen, namelijk academische, juridische, filosofische, operationele en meer transversale expertise. Op deze manier hoopt VDAB dat de discussies die plaatsvinden gebalanceerd zijn en dat verschillende invalshoeken in rekening genomen worden.

b) Team Digitalisering

In 2017 is binnen VDAB het team digitalisering opgericht. Dit team zet in op het creëren van awareness rond het thema digitalisering, zowel intern bij VDAB als extern bij werkzoekenden en partners. Daarnaast werkt het team rond het versterken van digitale vaardigheden van werkzoekenden in functie van hun jobdoelwit via een uitgebreid aanbod aan workshops (Privacy & Data, GDPR in de IT,...) en webcursussen (AI, Cyberveiligheid, Internet of Things,...) .

Intern ondersteunt het team de verschillende beroepenclusters om digitalisering op een geïntegreerde manier aan te bieden in de beroepsopleidingen. Daarnaast werkt het team ook samen met partners van VDAB zoals Het Beroepenhuis, Stad Gent, Mediawijs, Cevora,... rond het topic digitalisering. Gezien de snelheid waarmee het specialisatiegebied digitalisering evolueert, worden deze workshops zeer frequent geüpdatet. Een deel van het workshopaanbod wordt ook via een uitbesteding georganiseerd.

Concrete toepassingen van nieuwe technologische evoluties (AI, VR,...) worden enerzijds verwerkt in het bestaande workshopaanbod, of er worden nieuwe workshops of webcursussen voor gemaakt. Zo wordt dit jaar bijvoorbeeld de herwerking van de cursus AI opgeleverd en is het team een cursus cyberveiligheid aan het ontwikkelen met partners als Febelfin, Agoria en de Cyber Security Coalition.

c) Meewerken, leveren van input en deelname aan studies/events/beurzen

VDAB volgt studies over de impact van nieuwe trends van nabij op, maar draagt vanuit haar expertise ook bij aan studies waarvoor bijvoorbeeld departement WSE, de sectoren of andere relevante partners het voortouw nemen. Concrete voorbeelden daarvan zijn de competentieprognoses van verschillende sectoren, waaronder architect en landmeter, BIM Modelleur of prefab betonindustrie.

VDAB werkte daarnaast ook mee aan Be The Change van Agoria. Deze publicaties schetsen de grote uitdagingen en kansen die zich aandienen op de Belgische arbeidsmarkt per regio, sector en functie.

VDAB is ook partner van DigiSkills Belgium Dit is een webplatform dat een ecosysteem van initiatieven en opleidingen wil creëren voor alle Belgische burgers die de stap willen zetten naar de digitale maatschappij van vandaag en morgen. Aangedreven door de Belgische Nationale Coalitie voor Digitale Vaardigheden & Jobs, is het doel van DigiSkills Belgium.be de digitale vaardigheidskloof op nationaal niveau verkleinen.

Bijkomend nemen experts van VDAB deel aan events, beurzen,... om zo de evoluties in de verschillende sectoren van nabij te kunnen opvolgen. Deze input wordt verwerkt in de sectorale ondernemingsplannen.

d) Sectorale ondernemingsplannen

De dienstverlening van VDAB krijgt vorm vanuit de verschillende beroepenclusters. In die cluster onderzoeken experts het domein: ze kijken naar de evoluties binnen het domein, analyseren de arbeidsmarkt en de gevraagde vacatures en sturen vanuit die domeinanalyses inhoudelijk het dienstverleningsaanbod voor de beroepen bij. Er is een nauwe samenwerking met de sectororganisaties, zodat ook hun input steeds wordt meegenomen.

Op die manier zorgt de dienst ervoor dat de opleidingen up to date zijn en mee evolueren met de snel evoluerende gevraagde competenties op de arbeidsmarkt.

2. VDAB schrapt opleidingen pas als ze niets meer bijdragen tot een beroep of als er een voldoende grote arbeidsmarktreserve is. In de evolutie van de arbeidsmarkt gaat het veel meer om de verandering van taakinhouden en de daaraan gelinkte competenties dan om het werkelijk volledig verdwijnen van beroepen.

Hieronder volgt een overzicht per beroepencluster:

Beroepencluster Bouw & Hout

De opleiding 'Ambachtelijk houtbewerker' werd stopgezet en herfocust naar 'machinaal houtbewerker'. Verder zijn er binnen de sector bouw & hout geen opleidingen die verdwenen zijn omwille van technologische trends.

Beroepencluster Business Support, Retail & ICT

Omwille van de evoluties inzake generative AI en de integratie hiervan in programma's als Microsoft Office, wordt bekeken of webcursussen als 'communiceren via e-mail' nog relevant zijn.

Verder zijn er de voorbije vijf jaar geen opleidingen verdwenen door de technische trends, enkel door de evoluties op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld geen aparte front-end of back-end ontwikkelaars meer binnen ICT, enkel nog full stack). Met de huidige evoluties schat de sector in dat er in de komende jaren ook geen opleidingen dreigen te verdwijnen. We blijven inzetten op wat de noden zijn op de arbeidsmarkt en passen de bestaande opleidingen aan om tegemoet te blijven komen aan de vraag.

Beroepencluster Diensten aan Personen en Bedrijven

Voor de jobdomeinen 'Horeca' en 'Schoonmaak' binnen deze sector, worden geen opleidingen geschrapt omwille van technologische trends, maar zorgt men voor een flexibel, modulair en wendbaar opleidingsaanbod dat inhoudelijk aangepast wordt naargelang de evoluties van de beroepsinhouden.

Voor de andere jobdomeinen binnen deze sector (land- en tuinbouw, creatieve sectoren, bewaking, toerisme,...), werkt VDAB intensief samen met partners zoals de betrokken sectoren, werkgeversorganisaties, bedrijven, vormingsfondsen en andere opleiders. Hier geldt ook dat er geen opleidingen geschrapt werden omwille van technologische trends, maar zorgt de partner voor de actualisering van de opleidingsinhouden.

Beroepencluster Industrie

Technische beroepen binnen de industrie verdwijnen niet, maar wijzigen, waardoor de opleidingen steeds aangepast worden. Dit omvat onder andere het integreren van 21e-eeuwse vaardigheden zoals basis ICT-vaardigheden en data-analyse in het opleidingsaanbod. Naast het inhoudelijke, verschuiven onze lesmethoden van traditionele, klassikale sessies naar online leren, face-to-face interactie en een hybride combinatie van beide.

Beroepencluster Transport & Logistiek

Geen geschrapte opleidingen of opleidingen die geschrapt gaan worden.

Beroepencluster Zorg & Onderwijs

VDAB heeft hier geen opleidingen in eigen beheer, maar erkent wel opleidingen bij partners (hogescholen,...).

3. Zoals eerder aangegeven, volgt VDAB de evoluties op de arbeidsmarkt, wat vooral resulteert in het actualiseren van bestaande opleidingen eerder dan het creëren van nieuwe opleidingen. Bij het aanpassen van de opleidingen aan de nieuwigheden voor de sector wordt de trend van de digitalisering uiteraard gevolgd.

VDAB weegt in functie van vraag en aanbod af of bijkomende opleidingen moeten worden geprogrammeerd. Indien er een constante of stijgende vraag is voor een bepaald beroep wordt bekeken of de markt dit kan aanbieden, of VDAB dit zelf moet aanbieden, of dat een samenwerking tussen VDAB en partners mogelijk is.

Hieronder volgt een overzicht per beroepencluster:

Beroepencluster Bouw & Hout

Binnen de sector licht VDAB de technologische trends (komst van drones, LCA-tools,...) toe binnen de bestaande opleidingen.

Naar de toekomst toe wordt 'BIM-expert' wel als nieuw profiel toegevoegd aan de competentiedatabank van VDAB. Ook de toekomstgerichte opleiding 'Built Environment' wordt door VDAB erkend.

Ten slotte ligt de focus ook op circulair bouwen. Hier zijn veel (niet noodzakelijk technische) vernieuwingen rond. Zo zet VDAB sterk in op duurzaamheidsattitudes om het nadenken over duurzaam handelen te stimuleren.

Beroepencluster Business Support, Retail & ICT

Voor het onderdeel 'Business Support', wordt sterk ingezet op nieuwe workshops en online leermodules. Zo wordt dit jaar bijvoorbeeld de cursus datageletterdheid opgeleverd, waarin nieuwe technologieën belicht worden samen met ook hun impact op jobs.

Daarnaast wordt ook veel geïnvesteerd in het aanpassen van opleidingen rond wijzigingsgevoelige thema's zoals bijvoorbeeld Office. Hier kwamen tal van nieuwe producten bij: Teams, Planner, Sharepoint,... Zaken die ook hun plek op de arbeidsmarkt hebben én die VDAB dus ook covert. Momenteel ligt de focus zeer sterk op de mogelijkheden van de AI-toepassingen van Microsoft (Copilot).

Binnen Accountancy werkt VDAB op dit moment ook aan een workshop waar cursisten zullen leren hoe AI toegepast wordt in de boekhouding (verschuiving van input naar controle is hier belangrijk). Niet enkel theoretisch, ze gaan er zelf mee aan de slag.

De afgelopen 5 jaar hebben veel bestaande opleidingen ook een belangrijk digitaal aspect gekregen (digitaal presenteren, digitaal netwerken,...).

Voor het onderdeel 'Retail' zijn er geen nieuwe opleidingen, maar nieuwe modules in de opleidingen die de cursisten versterken om met digitale tools in de winkel te kunnen werken. Bestellen op een webshop, zelfscankassa's, klanten die assertiever zijn omdat ze door internet en social media beter geïnformeerd zijn over producten die ze gaan aankopen,...

Voor het vakgebied ICT zijn er een aantal opleidingen in het leven geroepen door de technologische vooruitgang. Zo zijn bijvoorbeeld opleidingen omtrent AI ontwikkeling, data scientist en cyber security gecreëerd. Andere technologische trends zoals bijvoorbeeld LowCode worden ook opgevolgd zodat VDAB hier snel in kan schakelen wanneer de vraag op de arbeidsmarkt toeneemt.

Beroepencluster Diensten aan Personen en Bedrijven

Geen nieuwe opleidingen of plannen toe te voegen vanwege technologische evoluties. Ook hier kijkt VDAB naar het actualiseren van bestaande opleidingen op basis van de evoluerende jobinhoud.

Beroepencluster Industrie

Binnen de bestaande beroepsopleidingen van VDAB worden, waar relevant, verschillende nieuwe online leermodule (industrie 4.0, 21e-eeuwse vaardigheden,...) en workshops (Introductie tot het 3D-printen, additive manufacturing, Collaborative Robot,...) geïntegreerd.

Een nieuwe opleiding die in ontwikkeling is, is ECOL (European Crane Operators Licence).

VDAB organiseert ook [STEM-workshops](#) verspreid over Vlaanderen voor de burger.

Beroepencluster Transport & Logistiek

De sector blijft inzetten op laagdrempelige digitale tools (videotutorials, online leermodule, introductie van i-pads met daarop nuttige educatieve apps...). Via geïntegreerde opleidingen of opleidingen van partners (vb. Basis ICT bij Ligo) wordt gewerkt aan de digitale geletterdheid van werkzoekenden.

Daarnaast blijft ook ingezet worden op werkplekleren, verplaatsen van delen van opleidingen naar on-the-job training zodat opleiding gericht gebeurt en de nieuwste infrastructuur/tools waar werkgevers gebruik van maken, aangeleerd kunnen worden (bijvoorbeeld IBO kilometerheffing).

Voor logistiek werd er de laatste 4 jaar ook aan 2 innovatieve projecten van VIL deelgenomen. Het gaat hier over een project waarin AR en VR kan gebruikt worden voor veiligheids- en pickingtraining. Momenteel zit VDAB ook in een project rond gamification waarin nieuwe technieken/methodologieën worden ingezet om lage profielen veiligheidstraining te geven.

Beroepencluster Zorg & Onderwijs

VDAB heeft hier geen opleidingen in eigen beheer. Cursisten worden wel doorverwezen naar de (uitbestede) workshops van het team digitalisering.

Er wordt ook steeds gekeken naar de vraag van de arbeidsmarkt en geanalyseerd welke mogelijke opleidingen erkend kunnen worden. Zo heeft VDAB de opleiding 'Zorgtechnoloog' in 2020-2021 erkend.

4. Elke sector volgt nauwgezet de (digitale) evoluties en technologische trends op de arbeidsmarkt op en vertaalt deze continu naar het opleidingsaanbod. Hieronder enkele voorbeelden per sector:

Beroepencluster Bouw & Hout

- Bediener CNC houtbewerkingsmachines: wordt in 2024 geïntegreerd in alle basisopleidingen hout. Tot 2023 bestond dit als aparte houtopleiding.
- Elektrotechnisch installateur: werd uitgebreid met een module laadpalen en batterijen om de trend hierin te volgen.
- Monteur CV sanitair: hierin leggen we extra aandacht op Hybride verwarmingsinstallaties alsook montage van warmtepompen en warmtepompboiler
- Technicus verwarming: hier kijken we om een basisopleiding koeltechnieken te implementeren om zo aan de vraag naar koeltechnici specifiek voor warmtepompen te kunnen voldoen.
- Bouwplaatsmachinist: hier wordt sterker de focus gelegd op GPS-sturing omdat dit hedendaags als basiscompetentie beschouwd wordt.

Beroepencluster Business Support, Retail & ICT

- Cursus 'Kennismaking met ERP': remake van een bestaande cursus waarbij stil wordt gestaan bij de impact van ERP en nieuwe technologieën op de jobs van medewerkers en belichten wordt welke nieuwe trends en ontwikkelingen we nog mogen verwachten.
- Leerbedrijf: hier zoekt VDAB het evenwicht tussen volop meegaan in automatisering en AI enerzijds, en het bewust opdelen van processen en bepaalde acties enerzijds omwille van didactische redenen. Uiteraard worden de ontwikkelingen op de werkvloer (vooral impact van AI) zeer nauw opgevolgd om elementen hiervan mee te nemen in het leerbedrijf.
- Accountancy: tijdens de opleidingen sensibiliseren we de cursisten rond de impact die AI zal hebben voor boekhouders: repetitieve taken zullen door de computer overgenomen worden, er zal een verschuiving komen naar meer analytisch werk: interpretatie van data.
- Alle ICT-opleidingen: hier blijft VDAB zeker op de hoogte van de technologische trends en worden ze ook geïntegreerd in de opleidingen wanneer ze een meerwaarde kunnen zijn binnen die opleiding. Zo is er bijvoorbeeld binnen alle ICT-opleidingen reeds aandacht voor cyber security. Aangezien AI-tools ook niet meer weg te denken zijn in het werkveld, wordt er in elke opleiding ook aandacht besteed om deze AI-tools op een correcte en ethische manier te kunnen gebruiken om het werk te vergemakkelijken. Specifiek binnen het segment van netwerken en systemen kan ook steeds meer geautomatiseerd worden aan de hand van zelf- en op maat geschreven scripts. Ook dit heeft een plaats gekregen binnen alle relevante opleidingen.

Beroepencluster Diensten aan Personen en Bedrijven

- Professionele schoonmaak en particuliere schoonmaak: digitalisering is geïntegreerd in deze opleidingen en gaat van eenvoudige tools (wegbeschrijvingen, hoe gebruik ik een smartphone,...) tot werkplanning op de werkvloer, rapportering tijdens/na de job etc. Om de cursisten hierin te kunnen ondersteunen, hebben de instructeurs zelf verschillende opleidingen gevolgd binnen het interne opleidingsinitiatief 'Digiwijs'.

Beroepencluster Industrie

- Verspaning: digitaliseren verspaningsmachines
- Oriëntatie: Integratie CAD en 3D-printing
- Lassen: operator lasrobot, orbitaal lassen, manueel laserlassen
- Operator: operator guidance system (Augmented Reality), cobots, VR-training smartpacker

- Industriële onderhoudstechnieken: Smart Glasses, 3D-printing, lasersnijden en -graveren

Beroepencluster Transport & Logistiek

- Magazijnopleidingen: deze zijn bijgestuurd door nieuwe technologieën. Zo werd er scanning en ERP toegevoegd omdat dit in moderne magazijnen ook gebruikt wordt.
- Transport: de elektrificatie van het goederenvervoer zit in een stroomversnelling. Daarom wordt deze evolutie ook meegenomen in onze opleidingen om de toekomstige vrachtwagenchauffeurs voor te bereiden op de nieuwe competenties die ze nodig hebben (inzicht krijgen in de belangrijkste onderdelen van een elektrische truck, opladen, dagelijks onderhoud en basisgebruik, optimalisatie van de actieradius van de truck,...). Vanaf 7 juli 2024 gelden vanwege de bijgewerkte General Safety Regulation (GSR, Verordening 2019/2144 (EU)) nieuwe normen voor veiligheidsassistentiesystemen in de hele EU om de algemene veiligheid in het wegverkeer te verhogen. De werking van deze systemen dient dan ook aangeleerd te worden. Met deze vernieuwingen zal VDAB niet alleen toonaangevend zijn maar ook innovatief en als voorbeeld dienen voor andere opleidingsinstituten.
- Transport: VDAB heeft een mobiele tankunit die kan ingezet worden op verschillende oefenterreinen van VDAB en FOREM. Het grote voordeel van de mobiele unit is dat cursisten zich niet langer moeten verplaatsen. Hierdoor hopen we meer geïnteresseerden te kunnen bereiken: de sector zal immers meer zichtbaarheid en betrokkenheid creëren in de verschillende opleidingscentra. Buiten de opleiding zal de installatie ook ingezet worden om de sector te promoten op beurzen en tijdens infosessies.
- Transport: dit jaar nog voorziet VDAB een volledige update van de 4 simulatoren, deze worden ingezet tijdens de opleiding om cursisten bepaalde situaties te laten inoefenen die omwille van de verkeersveiligheid niet op de openbare weg kunnen inge oefend worden. De simulatoren worden niet enkel ingezet om technische vaardigheden aan te leren maar ook worden ze ingezet om de Nederlandse taal te versterken, we hebben verschillende NT2 modules waarin anderstalige cursisten leren hoe ze instructies moeten interpreteren ivf de praktijkopleiding

Beroepencluster Zorg & Onderwijs

VDAB heeft hier geen opleidingen in eigen beheer. Binnen de opleidingen die VDAB erkent is het belang van digitalisering (bv. digitale didactiek, werken met smartboards, etc.) wel sterk toegevoegd.